

Міністерство освіти і науки України

Інститут спеціальної педагогіки НАПН України

**НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ
ДЛЯ 5-9 (10) КЛАСІВ
СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
ДЛЯ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ**

ПРИРОДОЗНАВСТВО

8-9 клас

Укладачі: Блеч Ганна Олександрівна – кандидат педагогічних наук, ст. наук. співр.;

Трикоз Сніжана Валеріївна – кандидат педагогічних наук, ст. наук. співр.

Інституту спеціальної педагогіки НАПН України

Київ - 2016

8-Й КЛАС

ТВАРИНИ

(68 годин, 2 години на тиждень)

№ з\п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	2	<p>Вступ. Тварина – частина живої природи. Різноманітність тваринного світу.</p>	<p><i>Учень /учениця:</i> - має уявлення про різноманітність тваринного світу.</p>	<p>Формування позитивного емоційного ставлення до навчання природознавства. Формування поняття – тварина.</p>
2	10	<p>Безхребетні тварини. Загальні ознаки безхребетних тварин. Дощовий черв'як. Зовнішній вигляд. Спосіб життя. Роль дощового черв'яка у ґрунтоутворенні. Черви – паразити (аскарида людська, печінковий сисун, гострик). Спосіб існування червів. Профілактика зараження. Молюски – ставковик звичайний, беззубка. Зовнішній вигляд та спосіб існування. Значення у природі. Ракоподібні (морські та прісноводні).</p>	<p><i>Учень/учениця:</i> - знає загальні ознаки безхребетних тварин; - знає особливості зовнішньої будови та спосіб життя найтипівіших представників безхребетних тварин. *має уявлення про безхребетних тварин.</p>	<p>Формування уявлень про безхребетних тварин. Розширення та уточнення понять про спосіб життя, живлення, розмноження тварин, що вивчаються. Розвиток мовлення шляхом розширення активного словника учня.</p>

		<p>Зовнішній вигляд та спосіб існування (на прикладі річкового рака). Павукоподібні (на прикладі павука – хрестовика). Зовнішній вигляд та спосіб існування.</p> <p>Кліщі, їх різноманітність.</p> <p>Комахи – бджола, мурахи, білан капустяний, яблунева плодожерка, хрущ, колорадський жук, кімнатна муха. Зовнішній вигляд, спосіб існування. Засоби боротьби зі шкідливими комахами. Роль комах у природі та практичне значення для людей.</p> <p><u>Демонстрування</u> (на вибір вчителя) – колекцій, слайдів, таблиць, малюнків, фільмів безхребетних тварин.</p>		
3	1	Хребетні тварини. Загальні ознаки хребетних тварин.		
4	8	<p>Риби. Загальні ознаки риб. Середовище існування. Різноманітність риб.</p> <p>Річкові риби – окунь, щука, карась, короп. Зовнішній вигляд, спосіб життя.</p> <p>Морські риби – тріска, камбала, оселедець. Зовнішній вигляд. Спосіб життя. Значення та охорона риб.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - знає загальні ознаки хребетних тварин; - знає особливості зовнішньої будови та спосіб життя риб. <p>*має уявлення про</p>	<p>Розвиток мислення на основі формування вміння розпізнавати та називати різні види риб. Розвиток уваги на основі спостережень за рибами в акваріумі.</p>

		<u>Демонстрування</u> скелета риби, таблиць, слайдів, діафільмів (на вибір вчителя). <u>Практична робота</u> Спостереження за рибами в акваріумі (з метою з'ясування як вона дихає, рухається), догляд за рибами.	різноманітність риб.	
5	3	Земноводні. Загальні ознаки земноводних. Зелена жаба. Зовнішній вигляд, спосіб життя. Інші земноводні: (жаба – ропуха, тритон). Спосіб життя. Значення та охорона земноводних. <u>Демонстрування</u> живої жаби або вологого препарату, малюнків, таблиць (на вибір вчителя).	<i>Учень/учениця:</i> - знає загальні ознаки земноводних; - знає про значення та охорону земноводних. *має уявлення про земноводних тварин.	Формування уявлень про земноводних тварин. Розвиток усного мовлення.
6	3	Плазуни. Загальні ознаки плазунів. Різноманітність плазунів – ящірка, вуж, гадюка, черепаха, крокодил. Зовнішній вигляд та спосіб існування. Охорона плазунів. <u>Демонстрування</u> вологих препаратів, колекцій (на вибір вчителя).	<i>Учень/учениця:</i> - знає загальні ознаки плазунів; - вміє працювати з колекціями, муляжами. *має уявлення про плазунів.	Формування уявлень про плазунів. Розвиток вміння працювати з колекціями, муляжами.
7	10	Птахи. Загальна характеристика птахів:	<i>Учень/учениця:</i>	Розширення та уточнення

		<p>середовище існування, особливості зовнішньої та внутрішньої будови у зв'язку зі здатністю до польоту.</p> <p>Птахи лісу – дятел, велика синиця. Хижі птахи – орел, сова.</p> <p>Водоплавні птахи – качка крижень.</p> <p>Птахи культурних ландшафтів (на вибір вчителя) – синиця, ластівка, горобець, ворона, голуб, грач і т.д.</p> <p>Свійські птахи – курка, гуска.</p> <p>Утримання, годування та розведення птахів на птахофермах. Значення та охорона птахів.</p> <p><u>Демонстрування</u> опудал птахів, скелета, моделі яйця птаха, діафільмів про птахів, альбомів (на вибір вчителя).</p> <p><u>Екскурсія</u> на птахофабрику або краєзнавчого музею (на вибір вчителя).</p>	<p>- знає загальні ознаки птахів;</p> <p>- знає особливості зовнішньої та внутрішньої будови птахів;</p> <p>- має уявлення про значення тварин у житті, природі, господарській діяльності людини.</p> <p>* має уявлення про різноманітність пташиного світу.</p>	<p>понять про умови існування, живлення, розвиток та розмноження птахів, що вивчаються.</p> <p>Розвиток мислення на основі аналізу і класифікації птахів за видами. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування назв різних видів птахів.</p>
8	29	<p>Ссавці. Загальні ознаки ссавців.</p> <p>Гризуни – миша, щур, хом'як, білка, бобр. Особливості та спосіб існування.</p> <p>Зайцеподібні – заєць (біляк, русак).</p> <p>Спосіб життя.</p> <p>Хижі звірі – вовк, лисиця, рись, ведмідь.</p> <p>Спосіб існування.</p> <p>Ластоногі та китоподібні – тюлень, морж, кит, дельфін. Зовнішній вигляд та</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>- знає загальні ознаки ссавців;</p> <p>- знає їх особливості та спосіб існування;</p> <p>- має уявлення про тварин, які занесені до Червоної книги;</p> <p>- знає про умови утримання, догляду та годівлі деяких</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі відтворення назв ссавців, що вивчаються.</p> <p>Формування причинно-наслідкових зв'язків у процесі засвоєння ланцюгів живлення.</p> <p>Формування причинно-наслідкових зв'язків та</p>

		<p>середовище існування. Хоботні – слон. Зовнішній вигляд та спосіб життя. Мавпи. Зовнішній вигляд та середовище існування. Парнокопитні – свиня, корова. Загальні ознаки. (коза, вівця). Не парнокопитні – кінь. Кріль. Зовнішній вигляд, спосіб життя. Господарське значення. Охорона тварин в Україні. Тварини, що занесені до Червоної книги. <u>Практична робота</u> Догляд за приміщеннями і тваринами, участь у роздаванні кормів. <u>Екскурсії</u> до зоопарку, заповіднику, музею, на птахофабрику, тваринницьку ферму (на вибір вчителя).</p>	<p>сільськогосподарських тварин; - про необхідність охорони тварин; * має уявлення про ссавців, * вміє здійснювати нескладний догляд(за допомогою дорослого)* за деякими сільськогосподарськими тваринами (для сільської школи).</p>	<p>залежностей між життям тварин та працею людей. Виховання самостійності, працьовитості під час догляду за тваринами та приміщеннями де їх утримають. Виховання доброзичливого ставлення до тварин.</p>
9	2	Повторення	<p><i>Учень/учениця:</i> - вміє розпізнавати тварин, що вивчалися. * має уявлення про тварин, що вивчалися.</p>	<p>Розвиток мисленнєвих операцій аналізу, порівняння, класифікації тварин на ссавців, птахів, комах, риб, плазунів.</p>

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:

- має уявлення про різноманітність тваринного світу;

- знає особливості зовнішньої будови та спосіб життя найтипівіших представників безхребетних та хребетних тварин;
- має уявлення про тварин, які занесені до Червоної книги;
- знає про умови утримання, догляду та годівлі деяких сільськогосподарських тварин;
- знає про необхідність охорони тварин.

*Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

- має уявлення про різноманітність тваринного світу(поділ тварин на ссавців, птахів, комах, риб, плазунів);
- вміє здійснювати нескладний догляд(за допомогою дорослого)* за деякими сільськогосподарськими тваринами.

9-Й КЛАС
ЛЮДИНА
(68 годин, 2 години на тиждень)

№ з\п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	2	Вступ. Людина – частина живої природи. Збереження та зміцнення здоров'я.	<i>Учень/учениця:</i> - має уявлення про єдність людини та навколишнього середовища.	Формування позитивного емоційного ставлення до навчання природознавства. Формування поняття – людина.
2	3	Загальне ознайомлення з організмом людини. Органи людини та система органів: опорно-рухова, кровоносна, дихальна, травлення, видільна, нервова. Організм як єдине ціле.	<i>Учень/учениця:</i> - має уявлення про організм як єдине ціле; * має уявлення про основи здорового способу життя.	Формування уявлень про організм людини, здоровий спосіб життя та його складові.
3	8	Опора і рух. Значення опорно-рухової системи. Основні органи опори та руху. Кістки. Типи з'єднання кісток: суглоб, шви, хрящі. М'язи. Робота м'язів. Значення фізкультури, спорту та ранкової гімнастики для розвитку м'язів.	<i>Учень/учениця:</i> - знає основні органи опори та руху; - знає про вплив фізичного навантаження на організм; - вміє надавати першу	Формування уявлень про основні органи опори та руху. Формування понять – кістки та м'язи. Формування уявлень про здоровий спосіб життя, значення фізкультури та спорту. Розвиток мовлення шляхом розширення

		<p>Попередження викривлення хребта і розвитку плоскостопості.</p> <p><u>Демонстрування дослідів</u> (на вибір вчителя):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Статистичне та динамічне навантаження на м'язи. 2. Стоплення м'язів під час утримання вантажу на витягнутій руці. 3. Скорочення м'язів під час згинання і розгинання рук у лікті. <p><u>Практична робота</u> Перша медична допомога при ушкодженнях опорно-рухової системи.</p>	<p>медичну допомогу при ушкодженнях опорно-рухової системи.</p> <p>* має уявлення про основні органи опори та руху;</p> <p>* має уявлення про значення фізкультури, спорту та ранкової гімнастики.</p>	<p>активного словника учня.</p> <p>Розвиток вміння надавати першу медичну допомогу при ушкодженнях опорно-рухової системи.</p>
4	10	<p>Кров і кровообіг. Кров та її значення. Склад крові, плазма крові. Рух крові в організмі людини – кровообіг.</p> <p>Органи кровоносної системи: серце та судини.</p> <p>Пульс та його значення. Попередження серцево-судинних захворювань. Зміцнення серця. Шкідливий вплив куріння та спиртових напоїв на серце та кровоносні судини.</p> <p><u>Демонстрування</u> діафільмів, препаратів та муляжів на вибір вчителя.</p> <p><u>Практичні роботи</u> Перша допомога під</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - знає органи кровоносної системи; - знає про шкідливий вплив куріння та алкоголю на організм людини; - вміє надавати першу медичну допомогу під час кровотеч. <p>* має уявлення про органи кровоносної системи; -</p> <p>* має уявлення про основи здорового способу</p>	<p>Розширення та збагачення уявлень про здоровий спосіб життя. Формування понять про кров та її склад. Розвиток мислення на основі формування вмінь вимірювати тиск та підраховувати пульс. Розвиток вміння надавати першу медичну допомогу під час кровотеч.</p>

		час кровотеч. Підрахунок частоти пульсу в спокійному стані та після виконання ряду гімнастичних вправ. Вимірювання артеріального тиску.	життя.	
5	8	<p>Дихання. Значення дихання. Органи дихання та їх функції. Голосовий апарат.</p> <p>Хвороби органів дихання та їх попередження. Гігієна органів дихання. Інфекційні захворювання. Вплив нікотину на органи дихання. Необхідність чистого повітря для дихання. Підтримування чистоти повітря у приміщеннях. Значення зелених насаджень для здоров'я людини.</p> <p><u>Демонстрування</u> діафільмів, муляжів на вибір вчителя.</p> <p><u>Практична робота</u> Техніка використання гірчичників, накладання компресів. Виготовлення марлевих пов'язок.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - знає органи дихання та їх функції; - має уявлення про хвороби та профілактичні заходи їх запобігання; - вміє накладати гірчичники та компреси; *має уявлення про органи дихання; *має уявлення про норми дотримання та необхідності чистоти повітря. 	<p>Формування понять про органи дихання. Формування уявлень про хвороби та профілактичні заходи їх запобігання. Формування мотивації щодо дотримання чистоти у приміщеннях на основі усвідомлення значення чистого повітря для дихання людини. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування правил запобігання інфекціям. Розвиток вміння накладати компреси та гірчичники. Розвиток мислення шляхом формування причинно-наслідкових зв'язків між диханням людини та дотриманням чистоти повітря.</p>
6	13	Харчування і травлення. Значення харчування. Харчові продукти та поживні речовини. Вітаміни.	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про вплив харчування на здоров'я 	<p>Формування уявлення про органи травлення, харчування та його вплив на здоров'я людини.</p>

		<p>Органи травлення. Значення пережовування їжі, догляд за зубами, профілактика карієсу.</p> <p>Травлення в ротовій порожнині, шлунку, кишечнику.</p> <p>Гігієна харчування. Запобігання шлунково-кишкових захворювань (гастрит, виразка шлунку). Глистові захворювання та їх попередження. Запобігання харчових отруєнь (апендицит). Профілактика інфекційних захворювань (дизентерія, холера, Боткіна). Вплив алкоголю та куріння на процес травлення.</p> <p><u>Демонстрування дослідів</u> (на вибір вчителя):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виявлення крохмалю в хлібі та картоплі. 2. Виявлення білка і крохмалю в пшеничному борошні. 3. Дія слини на крохмаль. <p><u>Практична робота</u> Перша допомога при харчових отруєннях.</p>	<p>людини;</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає органи травлення; - знає про правильне та раціональне харчування; - знає санітарно-гігієнічні правила; - вміє надавати першу медичну допомогу при харчових отруєннях; <p>* має уявлення про органи травлення, харчування та його вплив на здоров'я людини.</p>	<p>Збагачення, уточнення словника словами-назвами складових частин продуктів харчування (вітаміни, поживні речовини). Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування правил запобігання глистових захворювань. Розвиток вміння надавати першу медичну допомогу при харчових отруєннях.</p>
7	2	<p>Нирки. Органи сечовидільної системи та їх значення. Запобігання нирковим захворюванням (нефрит, цистит).</p> <p><u>Демонстрування</u> діафільмів, муляжів</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - знає органи сечовидільної системи та їх значення; 	<p>Формування уявлень про органи сечовидільної системи. Розширення та уточнення активного словника словами-</p>

		на вибір вчителя.	* має уявлення про органи сечовидільної системи.	назвами, що позначають ниркові захворювання.
8	6	<p>Шкіра. Шкіра людини та її значення. Роль шкіри в терморегуляції. Гігієна шкіри та гігієнічні вимоги до одягу. Сучасні косметичні засоби догляду за волоссям, шкірою обличчя, рук, ніг. Загартування організму. Правила правильного користування природничими факторами загартування.</p> <p><u>Демонстрування</u> косметичних засобів по догляду за шкірою (на вибір вчителя).</p> <p><u>Практична робота</u> Перша медична допомога при тепловому та сонячному ударах, опіках, обмороженнях.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - вміє дотримуватись правил особистої гігієни; - вміє надавати першу медичну допомогу при тепловому та сонячному ударах, опіках, обмороженнях; <p>* має уявлення про правила особистої гігієни.</p>	<p>Формування мотивації щодо дотримання правил особистої гігієни. Формування самостійності в діяльності на основі знань про правила особистої гігієни, підтримання чистоти одягу. Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу словами-назвами предметів та сучасних засобів догляду за шкірою. Розвиток вміння надавати першу медичну допомогу при тепловому та сонячному ударах, опіках, обмороженнях. Виховання охайності та дисциплінованості.</p>
9	3	<p>Статева система. Жіноча та чоловіча статеві системи, їх функції. Гігієна статевих органів, запобігання інфекційним захворюванням.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - знає функції статевих органів; - вміє дотримуватись правил особистої гігієни; <p>* має уявлення про статеві органи та їх функції, особисту гігієну.</p>	<p>Формування уявлень про статеві органи та їх функції. Формування мотивації щодо дотримання правил особистої гігієни. Розвиток мислення на основі формування вмінь визначати значення особистої гігієни для здоров'я людини.</p>

10	4	<p>Нервова система. Нервова система (головний та спинний мозок, нерви). Значення нервової системи. Режим дня, гігієна розумової праці. Сон та його значення. Вплив алкоголю, куріння, наркотиків на нервову систему.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i> - має уявлення про значення нервової системи; - знає про фактори, що зберігають здоров'я, і такі, що порушують його; * має уявлення про режим та розпорядок дня.</p>	<p>Формування уявлень про нервову систему та її значення. Розвиток мислення на основі формування умінь визначати значення розпорядку дня на здоров'я людини.</p>
11	7	<p>Органи чуттів. Значення органів чуттів. Будова та функції органу зору. Гігієна органу зору. Будова та функції органу слуху. Попередження порушень слуху. Орган смаку. Орган нюху. Орган дотику. <u>Демонстрування</u> розбірних моделей очного яблука, вуха (на вибір вчителя) <u>Практична робота</u> Перша медична допомога при травмах органів чуттів.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i> - знає будову та функції органу зору, слуху; - вміє надавати першу медичну допомогу при травмах органів чуттів; *має уявлення про значення органів чуттів.</p>	<p>Формування уявлень про значення органів чуттів. Розвиток вміння надавати першу медичну допомогу при травмах органів чуттів.</p>
12	2	<p>Екологія людини. Місце і значення людини в природі. Вплив навколишнього середовища на</p>	<p><i>Учень/учениця:</i> - вміє застосовувати набуті знання про будову</p>	<p>Розвиток мислення на основі формування вміння розпізнавати та називати внутрішні органи</p>

		<p>організм людини. <u>Демонстрування</u> діафільму „Організм людини і середовище” (на вибір вчителя).</p>	<p>та функції людського організму у повсякденному житті з метою збереження та зміцнення здоров'я; * має уявлення про будову та функції людського організму.</p>	<p>людини. Формування причинно-наслідкових зв'язків та залежностей між неживою природою та здоров'ям людини.</p>
--	--	---	--	--

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:

- має уявлення про організм як єдине ціле;
- має уявлення про основи здорового способу життя;
- має уявлення про хвороби та профілактичні заходи їх запобігання;
- має знання про органи людини та систему органів: опорно-рухова, кровоносна, дихальна, травлення, видільна, нервова системи;
- вміє дотримуватись правил особистої гігієни;
- вміє надавати першу медичну допомогу при ушкодженнях опорно-рухової системи, під час кровотеч, при тепловому та сонячному ударах, опіках, обмороженнях, вміє накладати гірчичники та компреси(самостійно/ за допомогою дорослого);
- знає про фактори, що зберігають здоров'я, і такі, що порушують його.

*Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

- має уявлення про органи людини та систему органів: опорно-рухова, кровоносна, дихальна, видільна, нервова системи та система травлення;
- має уявлення про значення фізкультури, спорту та ранкової гімнастики;
- має уявлення про правильне харчування та його вплив на здоров'я людини;
- має уявлення про режим та розпорядок дня;
- має уявлення та намагається дотримуватись правил особистої гігієни.